

‘Teksten zijn duizend jaar later nog bruikbaar’

Een klus van 25 jaar zit erop. Het Corpus Iuris Civilis is vertaald in het Nederlands.

Van onze verslaggeefster
Geertje Dekkers

UTRECHT Het Corpus Iuris Civilis, een invloedrijke verzameling van Romeins recht uit de 6de eeuw n.Chr., is in het Nederlands vertaald. Gisteren nam minister Opstelten van Veiligheid en Justitie de twaalf dikke delen in ontvangst.

De Utrechtse Emeritus-hoogleraar rechtsgeschiedenis prof.dr.mr. Jop Spruit, begon een kleine 25 jaar geleden aan de vertaling van de teksten die sinds de Middeleeuwen in heel Europa de grondslag voor het recht hebben gevormd.

Hoe is het Corpus Iuris Civilis ontstaan?

‘Van de 4de tot de 6de eeuw heerste er rechtschaos in het Romeinse Rijk. Niemand wist meer welke wetten nog golden en wat achterhaald was. Keizer Justinianus I gaf opdracht om het geldende recht in een wetboek onder te brengen. Zo ontstond een compilatie van teksten die pas later, in de 16de eeuw, het Corpus Iuris Civilis is genoemd.’

Hoe kwam het tot stand?

‘Justinianus benoemde commissies die eeuwenoude juridische boeken moesten lezen. De leden bepaalden welke regels nog wel golden en welke niet meer, onder het toezicht oog van de keizer. Wat niet in het Corpus was opgenomen, miste rechtskracht, was het standpunt van Justinianus.’

Hoe heeft het Corpus latere wetgeving beïnvloed?

‘In West-Europa is het Corpus snel vergeten, maar in de 11de eeuw werd het herontdekt. Het bleek heel bruikbaar voor rechtstoepassing in

Prof. Jop Struik

recht. Het bestuderen en toepassen was een zichzelf versterkend proces dat eenheidsbevorderend heeft gewerkt in Europa.’

Ook in Nederland?

‘In de 19de eeuw kregen landen ieder hun wetboek in de eigen taal. De juristen die daaraan werkten, waren nog steeds doorkneed in het Romeins recht. Tot aan de herziening in 1992 was de indeling van ons Burgerlijk Wetboek dezelfde als die van de Institutiones, het inleidende deel van het Corpus Iuris Civilis.’

Hoe kon het Romeins recht eeuwen

steden die in die tijd sterk opkwamen. In de eeuwen daarna bestudeerden en interpreteerden juristen de teksten steeds opnieuw. Ze werden als het ware gehersenspoeld met Romeins

later nog worden gebruikt in totaal andere samenlevingen?

‘De Romeinen waren vooral meesters in het oplossen van juridische gevallen. Die staan in de teksten scherp gejuridiseerd verwoord, vaak zonder informatie over de concrete situatie.’

Een monnikenwerk, zo’n vertaling?

‘Corpus Iuris Civilis is vaak cryptisch en moeilijk te vertalen. Maar door de abstracte bewoording lijken veel teksten als het ware losgekoppeld van de maatschappij waarin ze ontstonden en daardoor bruikbaar in na-middeleeuws Europa. Als de inhoud niet meer toepasbaar was, kon de ratio er achter duizend jaar later nog wel worden gebruikt: ideeën over de relatie tussen een slaaf en zijn eigenaar zijn gebruikt om de werkelijkheid tussen werknemers en bazen vorm te geven.’

J.E. Spruit, J.M.J. Chorus, L. de Ligt, Corpus Iuris Civilis. Tekst en vertaling (Amsterdam University Press, 1993-2011)